

Konferences “Daudzveidīgas pieejas naida noziegumu un naida runas ierobežošanā un novēršanā” izdales materiāls¹

**NAIDA NOZIEGUMA UN NAIDA RUNAS DEFINĪCIJAS
LATVIJAS NORMATĪVAIS REGULĒJUMS
SAISTĪTI JĒDZIENI
KRIMINĀLPROCESU STATISTIKA PĒC KRIMINĀLLIKUMA 78. PANTA
NODERĪGAS PUBLIKĀCIJAS UN SAITES
ZIŅOŠANAS IESPĒJAS PAR NAIDA NOZIEGUMIEM
LATVIJAS INTERNETA VIETŅU LIETOŠANAS STATISTIKA**

NAIDA NOZIEGUMS/NAIDA RUNA - DEFINĪCIJAS

EDSO demokrātisko institūciju un cilvēktiesību biroja (ODIHR) izstrādātā naida noziegumu darba definīcija:

NAIDA NOZIEGUMS ir jebkurš noziedzīgs nodarījums, tai skaitā noziegums pret personu vai īpašumu, kad cietušais, vieta vai nozieguma mērķis ir izvēlēti pēc to faktiskās vai šķietamās saiknes, atbalsta, piederības vai dalības grupā. Grupa var balstīties uz tās locekļu reālu vai šķietamu rasi, nacionālo vai etnisko izcelsmi, valodu, ādas krāsu, reliģiju, dzimumu, vecumu, fizisko vai garīgo invaliditāti, seksuālo orientāciju vai citu līdzīgu pazīmi.

Avots: Hate Crimes in the OSCE Region – Incidents and Responses. Annual Report for 2006. Warsaw: Organisation on Security and Cooperation in Europe, Office for Democratic Institutions and Human Rights, 2007, p.9.,
pieejams: <http://www.osce.org/odihr/26759>

Eiropas Padomes definīcija uz ko atsaukusies arī Eiropas Cilvēktiesību tiesa:

NAIDA RUNA pārklāj visas izteiksmes formas, kas izplata, mudina, veicina vai attaisno rasistisku naidu, ksenofobiju, antisemitismu vai citas naida formas, kas balstītas uz neiecietību, iekļaujot: neiecietību, kas nāk no agresīva nacionālisma, etnocentrisma, diskriminācijas un naida pret minoritātēm, migrantiem un ārvalstu izcelsmes cilvēkiem.

Avots: Council of Europe Recommendation No. R(97)20 of the Committee of Ministers to Member States on “HATE SPEECH”, [http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/cm/rec\(1997\)020&expmem_EN](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/cm/rec(1997)020&expmem_EN)

¹ Konferenču materiāls ir sagatavots, īstenojot Sabiedrības integrācijas fonda atbalstīto projektu „NVO rīcībspējas stiprināšana naida kurināšanas ierobežošanai internetā”. Projektu finansiāli atbalsta Islande, Lihtenšteina un Norvēģija Eiropas ekonomikas zonas finanšu instrumenta 2009.-2014.gada perioda apakšprogrammas „NVO projektu programma” ietvaros.

LATVIJAS NORMATĪVAIS REGULĒJUMS

Krimināllikuma 48.pants. Atbildību pastiprinošie apstākļi

(1) Par atbildību pastiprinošiem var atzīt šādus apstākļus:

14) noziedzīgs nodarījums izdarīts rasistisku, nacionālu, etnisku vai reliģisku motīvu dēļ;

Krimināllikuma 78.pants. Nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšana

(1) Par darbību, kas vērsta uz nacionālā, etniskā, rasu vai reliģiskā naida vai nesaticības izraisīšanu, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

(2) Par tādu pašu darbību, ja to izdarījusi personu grupa vai valsts amatpersona, vai uzņēmuma (uzņēmējsabiedrības) vai organizācijas atbildīgs darbinieks vai ja tā izdarīta, izmantojot automatizētu datu apstrādes sistēmu, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz pieciem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

(3) Par šā panta pirmajā daļā paredzēto darbību, ja tā saistīta ar vardarbību vai draudiem vai ja to izdarījusi organizēta grupa, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz desmit gadiem un ar probācijas uzraudzību uz laiku līdz trim gadiem vai bez tās.

Krimināllikuma 149.1 pants. Diskriminācijas aizlieguma pārkāpšana

(1) Par diskrimināciju rasu, nacionālās, etniskās vai reliģiskās piederības dēļ vai par cita veida diskriminācijas aizlieguma pārkāpšanu, ja ar to radīts būtisks kaitējums, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz vienam gadam vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

(2) Par šā panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ja to izdarījusi valsts amatpersona vai uzņēmuma (uzņēmējsabiedrības) vai organizācijas atbildīgs darbinieks, vai personu grupa vai ja tas izdarīts, izmantojot automatizētu datu apstrādes sistēmu, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

([25.09.2014.](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā [29.10.2014.](#))

Krimināllikuma 150.pants. Sociālā naida un nesaticības izraisīšana

(1) Par darbību, kas vērsta uz naida vai nesaticības izraisīšanu atkarībā no personas dzimuma, vecuma, invaliditātes vai jebkuru citu pazīmju dēļ, ja ar to radīts būtisks kaitējums, —

soda ar īslaicīgu brīvības atņemšanu vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

(2) Par šā panta pirmajā daļā paredzēto noziedzīgo nodarījumu, ja to izdarījusi valsts amatpersona vai uzņēmuma (uzņēmējsabiedrības) vai organizācijas atbildīgs darbinieks, vai personu grupa vai ja tas izdarīts, izmantojot automatizētu datu apstrādes sistēmu, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz trim gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

(3) Par šā panta pirmajā daļā paredzēto darbību, ja tā saistīta ar vardarbību vai draudiem vai ja to izdarījusi organizēta grupa, —

soda ar brīvības atņemšanu uz laiku līdz četriem gadiem vai ar īslaicīgu brīvības atņemšanu, vai ar piespiedu darbu, vai ar naudas sodu.

([25.09.2014.](#) likuma redakcijā, kas stājas spēkā [29.10.2014.](#))

SAISTĪTI JĒDZIENI:

Rasisms ir aizspriedumi vai naidis pret personu dēļ to rases, ādas krāsas, valodas, etniskas vai nacionālās piederības. (EDSO <http://hatecrime.osce.org/what-hate-crime/racism-and-xenophobia>)

Neiecietība ir domāšana, uzvedība, individuāla vai kolektīva attieksme, kas pauž aizspriedumus, nepamatoti negatīvu, agresīvu vai represīvu attieksmi pret cilvēkiem, kuri neiekļaujas vispārpieņemtajās normās. No vienas puses, neiecietība balstās uz aizspriedumiem pret dažādām sociālām un etniskām grupām un šo grupu atsevišķiem pārstāvjiem, no otras puses, vairo šos stereotipus sabiedrībā un rada tiem labvēlīgu augsni. (Tolerances trenāžieris jeb ārvalstu jauniešu starp mums. Rokasgrāmata skolu pašpārvaldēm, 113.lpp., Rīga, 2012., pieejams: http://www.jaunatneslietas.lv/images/40746_IZM_rokasgramata.pdf)

Ksenofobija ir iracionālās bailes pret svešiniekiem, kas izpaužas sistemātiskā un atklāti naidīgā veidā. (Eiropas Padome Parlamentārā asambleja, Viedoklis par cīņu pret rasismu, ksenofobiju un neiecietību, pieejams: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewHTML.asp?FileID=7281&lang=en>)

Diskriminācija ir nepamatota atšķirīga attieksme, kāda aizliegta pamata dēļ, piem., dzimums, rases vai etniskā izcelsmes, reliģiskās vai cita pārliecības, invaliditātes, vecuma un seksuālā orientācijas dēļ. Tiešā diskriminācija ir tad, ja salīdzināmā situācijā attieksme pret personu saistībā ar kādu no aizliegtajiem pamatiem ir, bija vai var būt mazāk labvēlīga nekā pret citu personu. Netiešā diskriminācija pastāv, ja salīdzināmā situācijā šķietami neitrāls noteikums, kritērijs vai prakse rada vai var radīt nelabvēlīgas sekas personai kāda diskriminācijas pamata dēļ, izņemot gadījumu, kad šāds noteikums, kritērijs vai prakse ir objektīvi pamatota ar tiesisku mērķi, kura sasniegšanai izraudzītie līdzekļi ir samērīgi. (Padomes Direktīva 2000/78/EK (2000. gada 27. novembris), ar ko nosaka kopēju sistēmu vienlīdzīgai attieksmei pret nodarbinātību un profesiju, <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B7-2012-0242+0+DOC+XML+V0//LV>).

Homofobija ir uz aizspriedumiem balstītas iracionālas bailes no homoseksualitātes un lesbietēm, gejiem, biseksuāļiem un transpersonām. Tā var izpausties gan kā nepatika, gan atklāta agresivitātes demonstrēšana, gan dažāda veida aizspriedumi. Homofobijai privātajā un publiskajā jomā ir dažādi izpausmes veidi, piemēram, naidīgi izteikumi un mudināšana uz diskrimināciju, izsmiešana un vārdiska, psiholoģiska un fiziska vardarbība, vajāšana, slepkavības un diskriminācija, neievērojot līdztiesības principu, kā arī tiesību nepamatota un nevajadzīga ierobežošana, un bieži vien šīs izpausmes tiek maskētas ar apsvērumiem par sabiedrisko kārtību, reliģisko brīvību un tiesībām atteikties pārliecības dēļ. (Eiropas Parlamenta rezolūcija par homofobijas apkarošanu Eiropā (2012/2657 (RSP)), pieejams: <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-//EP//TEXT+MOTION+B7-2012-0242+0+DOC+XML+V0//LV>)

Antisemitisms ir noteikti uzskati par ebrejiem, kuri var arī izpausties kā naidis pret ebrejiem. Mutiskas, rakstiskas un fiziskas antisemitisma izpausmes ir vērstas pret ebrejiem vai neebrejiem un/vai viņu īpašumu, pret ebreju kopienas institūcijām un reliģiskām vietām. Bez tam šādas izpausmes var arī vērsties pret Izraēlas valsti, kas tiek uztverta kā ebreju kopums. Antisemitisms bieži apsūdz ebrejus savvērestībā pret cilvēci, kā arī bieži vaino ebrejus visā, kas ir slikts un nepareizs. Antisemitiski var būt mutvārdi, raksti, darbība, vizuālas izpausmes. (European Forum on Antisemitism, Antisemitisms – darba definīcija, pieejams: <http://www.european-forum-on-antisemitism.org/working-definition-of-antisemitism/latviesu-valoda-latvian/>)

Romafobija (*anti-Gypsyism*) ir aizspriedumi, bailes un neiecietība (t.sk. naida runa, naida noziegumi un diskriminācija) pret romiem. *Anti-Gypsyism* tiek izmantots, lai attaisnotu un īstenotu romu izslēgšanu un ir balstīts uz vēsturisko vajāšanu un negatīviem stereotipiem. Tas var kalpot par pamatu nevienlīdzīgai attieksmei pret romiem visās dzīves jomās – nodarbinātībā, veselības aprūpē, izglītībā, pieejā precēm un pakalpojumiem. (Valeriu Nicolae (2006), *Towards a Definition of Anti-Gypsyism*, p. 1-2, pieejams: <http://www.ergonet.org/media/userfiles/media/egro/Towards%20a%20Definition%20of%20Anti-Gypsyism.pdf>)

Islamafobija ir aizspriedumi, nepamatotas bailes, nepatika un naidis pret musulmaņiem vai etniskajām grupām, kas tiek uztvertas kā musulmaņi. Negatīvs islāma un musulmaņu atspoguļojums, t.sk. plašsaziņas līdzekļos, it īpaši arābu pielīdzināšana teroristiem veicina rasistiskus uzbrukumus, draudus un apvainojumus. (University of California, Berkeley, Centre for Race and Gender, <http://crg.berkeley.edu/content/islamophobia/defining-islamophobia>)

KRIMINĀLPROCESU STATISTIKA PĒC KRIMINĀLLIKUMA 78. PANTA

	2010.gads	2011.gads	2012.gads	2013.gads	2014.gads	2015.gads*
Uzsāktu kriminālprocesu skaits (kopā)	6	12	18	22	13	6
Internets	6	10	16	20	11	6
Vardarbība	0	0	0	1	0	0
Citi (piem., īpašuma bojāšana, izteikumi TV raidījuma laikā, u.c.)	0	2	2	1	2	0
Pieņemto lēmumu par atteikšanos uzsākt kriminālprocesu skaits	20	22	16	14	14	9

Avots: Latvijas Civiltiesību centra apkopojums pēc Drošības policijas sniegtās informācijas uz LCC pieprasījumiem

*Līdz 2015. gada 30. septembrim.

KRIMINĀLPROCESU SKAITS PĒC KRIMINĀLLIKUMA 150. PANTA

	Laika posmā no 29.10.2014. – 31.12.2014.	Laika posmā no 01.01.2015. – 31.08.2015.
Uzsāktu kriminālprocesu skaits	0	0

Avots: Iekšlietu ministrijas Informācijas centra sniegtā informācija uz LCC pieprasījumu 2015. gada 23. septembrī.

NODERĪGAS PUBLIKĀCIJAS UN SAITES

OSCE/ODIHR (Organizācija par sadarbību un drošību Eiropā (EDSO)/Demokrātisko institūciju un cilvēktiesību birojs), **Hate Crime Laws. A Practical Guide (2009)**

Pieejams: <http://cilvektiesibas.org.lv/lv/database/hate-crime-laws-a-practical-guide-2009-397/>

OSCE/ODIHR, **Preventing and responding to hate crimes: A resource guide for NGOs in the OSCE region (2012)**

Pieejams: <http://www.osce.org/odihr/39821>

OSCE/ODIHR, **Prosecuting Hate Crimes: A Practical Guide (2014)**

Pieejams: <http://www.osce.org/odihr/prosecutorsguide>

OSCE/ODIHR, **Hate Crime Data-Collection and Monitoring Mechanisms. A Practical Guide (2014)**

Pieejams: <http://www.osce.org/odihr/datacollectionguide?download=true>

OSCE/ODIHR, **Hate Crime Reporting**

Pieejams: <http://hatecrime.osce.org/>

OSCE/ODIHR, **Tolerance and Non-Discrimination Information System**

Pieejams: <http://tandis.odihr.pl/>

Eiropas Pamattiesību aģentūra, **Making hate crime visible in the European Union: acknowledging victims' rights (2013)**

Pieejams: <http://fra.europa.eu/en/publication/2012/making-hate-crime-visible-european-union-acknowledging-victims-rights>

European Court of Human Rights (Eiropas Cilvēktiesību tiesa), **Fact sheet – Hate Speech (2015)**

Pieejams: http://www.echr.coe.int/Documents/FS_Hate_speech_ENG.pdf

Latvijas Republikas Augstākā tiesa, **Tiesu prakse krimināllietās par nacionālā, etniskā un rasu naida izraisīšanu (2012)**

Pieejams: <http://cilvektiesibas.org.lv/lv/database/tiesu-prakse-kriminallietas-par-nacionala-etniska--409/>

Tieslietu Ministrija, **Informatīvais ziņojums par tiesisko regulējumu attiecībā uz atbildību par nacionālā vai etniskā naida izraisīšanu (2013)** Pieejams:

<http://cilvektiesibas.org.lv/lv/database/informativais-zinojums-par-tiesisko-regulejumu-att-411/>

Latvijas Cilvēktiesību centrs, **Naida noziegumi Latvijā: likumdošana un policijas prakse (2008)**

Pieejams: <http://cilvektiesibas.org.lv/lv/database/naida-noziegumi-latvija-likumdosana-un-policijas-p-385/>

Latvijas Cilvēktiesību centrs, **Naida noziegumu psiholoģiskās sekas — cietušā pieredze un ietekme uz plašāku sabiedrību (2008)**

Pieejams: <http://cilvektiesibas.org.lv/lv/database/naida-noziegumu-psihologiskas-sekas-cietusa-piered-384/>

Kučs, A., Gromovs, J. un Lulle, A., **Rasisma un neiecietības novēršana (2009)**, Rīga: Starptautiskās Migrācijas organizācijas Rīgas birojs.

Dānijas Cilvēktiesību institūts, **Naida noziegumu rokasgrāmata (2011)**

Konferences „Ceļā uz iekļaujošu sabiedrību bez naida: Latvijas pieredze, sasniegumi un izaicinājumi” materiāli (2012)

Pieejams: http://www.rgsl.edu.lv/uploads/files/Materials_web_LV.pdf

Konferences „Veicinot iecietību Latvijā: likumdošana, prakse un politika” materiāli (2013)

Pieejams: <http://www.rgsl.edu.lv/lv/zinas-un-jaunumi/564/konference-veicinot-iecietibu-latvija-likumdosana-prakse-un-politika>

Kaspars Zalitis and Agrita Elijase, Association of LGBT and their friends MOZAIKA, **Report on Homophobic and Transphobic Hate Crimes in Latvia in 2013 (2014)**

Pieejams: <http://cilvektiesibas.org.lv/lv/database/report-on-homophobic-and-transphobic-hate-crimes-a-414/>

ZIŅOŠANAS IESPĒJAS PAR NAIDA NOZIEGUMIEM

Latvijas cilvēktiesību centrs <http://cilvektiesibas.org.lv/lv/database/report-hate-crime/>

Latvijas Drošāka interneta centrs <http://www.drossinternets.lv/page/3>

<http://www.naidanoziegumi.lv/zino-par-naida-noziegumu>

LATVIJAS INTERNETA VIETŅU LIETOŠANAS STATISTIKA

Populārākie sociālie tīkli Latvijā (pēc vienas dienas vidējas auditorijas)

Nr.	Sociālie tīkli	pavasaris 2014		pavasaris 2015	
		Vidēja dienas auditorija (000)	Vidēja dienas auditorija (%)	Vidēja dienas auditorija (000)	Vidēja dienas auditorija (%)
1	Youtube.com	434	25,7	557	33,6
2	Fcebook.com	296	17,6	467	28,2
3	Draugiem.lv	450	26,7	443	26,7
4	Odnoklassniki.ru	172	10,2	202	12,2
5	Twitter.com	73	4,3	100	6,0
6	Vk.com	62	3,7	84	5,1
7	Google+	64	3,8	81	4,9

Populārākie ziņu portāli Latvijā (pēc vienas dienas vidējas auditorijas)

Nr.	Ziņu portāli	pavasaris 2014		pavasaris 2015	
		Vidēja dienas auditorija (000)	Vidēja dienas auditorija (%)	Vidēja dienas auditorija (skaitļi)	Vidēja dienas auditorija (%)
1	Delfi.lv, rus.delfi.lv	450	26,7	478	28,8
2	Tvnet.lv, rus.tvnet.lv	342	20,3	387	23,3
3	Apollo.lv	238	14,1	252	15,2
4	Kasjauns.lv	69	4,1	94	5,7

Avots: TNS/TNS Latvia Digital, 2014.gada pavasaris un 2015.gada pavasaris

<http://www.tns.lv/?lang=lv&fullarticle=true&category=showuid&id=4797>